

Standpunt noodhulp (2018)

Steeds meer mensen moeten een beroep doen op noodhulp. Bij noodhulp denken we bijvoorbeeld aan organisaties die voedselpakketten of kledij uitdelen, sociale kruideniers ... Het Netwerk tegen Armoede vindt dat noodhulp eigenlijk niet zou mogen bestaan. Het Netwerk vraagt structurele oplossingen tegen armoede. Oplossingen zoals een voldoende hoog inkomen. In afwachting van deze structurele maatregelen is noodhulp een noodzakelijk kwaad. In deze tekst bekijken we hoe noodhulp op een zo menselijk mogelijke manier kan gebeuren en hoe noodhulp meer kan doen dan brandjes blussen.

Werken mét mensen in armoede

Vele noodhulpinitiatieven worden gerund door vrijwilligers uit de middenklasse. Deze vrijwilligers boordevol goede bedoelingen willen mensen in armoede 'helpen'. Het Vlaams Netwerk heeft als uitgangspunt dat je mensen pas echt kan vooruit helpen als je hen betreft. Afhankelijk moeten zijn van noodhulp of van de goodwill van anderen kan immers vernederend zijn. Bovendien bestaat het gevaar dat er onbedoeld een soort machtsrelatie ontstaat tussen hulpgever en hulpvrager.

Door een noodhulpinitiatief op te starten en draaiende te houden in samenwerking met mensen in armoede, zal een werking van bij aanvang beter aansluiten bij de noden van mensen in armoede. Bovendien kan het voor sommige mensen in armoede zinvol zijn om vrijwilligerswerk te kunnen doen en ga je samen de strijd aan tegen armoede.

'In onze sociale kruidenier¹ vergaderen we soms met de gebruikers.

Zo komen we te weten hoe het nog beter kan.'

¹Een beroep moeten doen op noodhulp is voor vele mensen een moeilijke stap. Mensen in armoede noemen sociale kruideniers en sociale restaurants een menswaardige en goede manier van noodhulp. In de praktijk is 'sociale kruidenier' echter een term geworden die vele ladingen dekt. Het Netwerk tegen Armoede beschouwt een noodhulpinitiatief enkel als een sociale kruidenier als alle elementen die we in bovenstaande tekst bespraken aanwezig zijn

Medewerkers met kennis van zaken

Een belangrijke vraag van het Netwerk tegen Armoede is de vraag naar meer vormingen over de leefwereld van mensen in armoede. We geloven dat een beter inzicht in de leefwereld van mensen in armoede kan zorgen voor een betere dienstverlening. Ook voor noodhulpinitiatieven gaat deze vraag op. Of het nu betaalde krachten of vrijwilligers zijn; medewerkers van een noodhulpinitiatief zouden inzicht moeten hebben in de leefwereld van mensen in armoede. Een opleiding zou hierbij kunnen helpen. Medewerkers hebben immers een enorm aandeel in het feit of mensen in armoede zich al dan niet welkom voelen. De juiste sfeer is erg belangrijk. De drempel moet laag zijn. Mensen moeten gelijkwaardig en met respect behandeld worden.

'Ik moest uren aanschuiven voor een voedselpakket. Ik mocht mijn GSM ondertussen niet opnemen.'

Tijd en ruimte voor ontmoeting

Leven in armoede is dikwijls een eenzaam en stressvol bestaan. Noodhulpinitiatieven zouden een ontmoetingsruimte moeten hebben; een plek waar mensen bij een tas koffie op adem kunnen komen en een luisterend oor vinden. Als de ontmoetingsruimte niet dezelfde ruimte is als deze waar de noodhulp bedeed wordt, kunnen mensen anoniemer een beroep doen op noodhulp.

Het is niet de bedoeling dat noodhulpinitiatieven zelf aan hulpverlening gaan doen. Men kan mensen echter wel informeren, sensibiliseren en doorverwijzen.

'Als je eenzaam bent en geen gestructureerde levensstijl hebt, wordt eten minder geapprecieerd. Je eet alleen maar als je honger hebt.'

Een ruimere werking

Noodhulpinitiatieven zouden naast ruimte voor ontmoeting ook een ruimere werking moeten hebben. Hier kunnen activiteiten georganiseerd worden zoals samen een gezonde maaltijd koken, praten over gezonde voeding,... Zo'n ruimere werking kan ervoor zorgen dat mensen sterker worden en greep krijgen op hun situatie. Noodhulp is binnen sommige van dergelijke werkingen enkel een middel om mensen over de vloer te krijgen en kan dan tijdelijk of aanvullend zijn op hun structurele werking.

'Mensen eten soms heel calorierijk, omdat ze ooit honger hebben geleden. Kookmomenten waar men samen goedkoop en gezond kookt, kunnen die routine doorbreken.'

Kwaliteit en keuzevrijheid garanderen

Vele voedselbedelingsinitiatieven delen voedselpakketten uit samengesteld op basis van de overschotten van de voedingsindustrie. Sommige producten zijn vervallen. Een product weigeren kan niet overal. We vinden echter niet dat mensen in armoede blij moeten zijn met wat ze krijgen.

Mensen in armoede hebben - net als iedereen - recht op kwaliteit en keuzevrijheid. We vragen dan ook om niet langer vervallen producten aan te bieden. Zorg voor een kwalitatief en gevarieerd aanbod dat een antwoord biedt op de noden van mensen in armoede. In een sociale kruidenier hebben mensen keuzevrijheid, want ze kunnen er zelf kiezen welke producten ze kopen. Op die manier moeten mensen niet naar huis met een zoveelste pak spaghetti of met producten die ze niet graag eten.

'Ze zeggen dat gezond eten belangrijk is, maar hoe doe je dat met een halve kilo spaghetti en een pak suiker?'

Vraaggericht werken

Vertrek van de noden van mensen in armoede en bouw op basis daarvan een aanbod uit. Het aanbod van noodhulpinitiatieven zal dan regionaal verschillen, afhankelijk van de noden die er leven bij de doelgroep. Een dakloze is bijvoorbeeld erg weinig met een pak bloem, maar is misschien wel op zoek naar schoenen. Sommige mensen zouden graag verzorgingsproducten in het aanbod zien, pampers of restafvalzakken per stuk.

'De vrijwilligers maken voedselpakketten met vervallen producten en bepalen zo wat ik moet eten.'

Niet gratis

Mensen in armoede vinden het menswaardiger als ze iets kunnen betalen voor de producten van hun keuze. Door te betalen hebben mensen ook minder het gevoel afhankelijk te zijn van anderen. Bovendien kan deze bijdrage helpen om de werking van een noodhulpinitiatief te financieren en te zorgen voor een vraaggericht aanbod.

Toegankelijk voor wie het nodig heeft

Als er een noodhulpinitiatief ontstaat, moet het openstaan voor wie het nodig heeft. Dit hangt best niet van 1 criterium (of 1 persoon) af (bijv. OCMW-cliënt, kansenas). Beter denken initiatiefnemers samen na over een combinatie van enkele objectieve criteria waaraan mensen moeten beantwoorden. Bepaalde groepen van mensen (bijv. mensen zonder wettig verblijf) vallen anders altijd uit de boot, of moeten het ineens redden zonder de extra's die hen wat ademruimte geven. Ook over openingsuren e.d. wordt best nagedacht samen met de doelgroep.

Samenwerken met andere organisaties

Een noodhulpinitiatief moet samenwerken met relevante partners uit de buurt zoals het OCMW, CAW, de verenigingen waar armen het woord nemen,... Op die manier kan het een rol spelen in de ontwikkeling van een buurt en kan het een signaalfunctie vervullen.

Ook in functie van de toeleiding van mensen in armoede is samenwerking belangrijk. Het is belangrijk dat er objectieve, eerlijke criteria zijn die bepalen wie er beroep kan doen op noodhulp. Hierbij houdt men best rekening met het besteedbare inkomen; het leefgeld dat over is nadat men van het inkomen alle kosten heeft afgetrokken. Of mensen voldoen aan criteria dient nagekeken te worden door een toeleider die hiervoor een mandaat heeft. We denken dan aan OCMW en CAW, maar ook aan bijvoorbeeld de sociale dienst van een ziekenhuis of mutualiteit. Mensen in armoede vragen uitdrukkelijk dat het OCMW niet de enige toeleider naar noodhulp is.

'Als iemand is doorverwezen naar onze sociale kruidenier gaan we ervan uit dat de doorverwijzing correct is en moet deze persoon zijn verhaal niet opnieuw doen..'

Protest

Zoals gezegd zou noodhulp niet nodig mogen zijn. Het Netwerk tegen Armoede wil dan ook niet evolueren naar een samenleving met 'winkels voor de rijken' en 'winkels voor mensen in armoede'. In de werking van noodhulpinitiatieven moet een protestluik aanwezig zijn. Protest tegen het feit dat noodhulp nodig is. Hiervoor moeten noodhulpinitiatieven samenwerken met andere organisaties zoals de verenigingen waar armen het woord nemen.

'Voor mij blijft de sociale kruidenier een soort van winkeltje spelen.'

Eerlijke inzamelacties

Regelmatig worden er acties gehouden om producten of geld in te zamelen. Grote bedrijven die in de kerstperiode voedsel inzamelen of geld schenken. Scholen of individuen die een steentje willen bijdragen door tweedehandsspullen in te zamelen,... Soms gebeuren deze acties in samenwerking met grote organisaties zoals de voedselbank, soms niet. Ook voor deze acties vragen we dat er een aantal spelregels worden gehanteerd:

- Organisaties mogen geen winst maken met inzamelacties. We vinden het goed dat bedrijven zich willen engageren voor mensen in armoede. We stellen ons echter vragen bij dit engagement als bedrijven winst maken met zo'n actie.
- Organisaties mogen geen reclame maken met deze acties op de kap van armoede. We vragen dat armoede correct in beeld wordt gebracht.
- Bedrijven mogen hun overschotten niet dumpen bij mensen in armoede.
- Er moet bij zo'n actie samengewerkt worden met mensen in armoede. De redenen hiervoor kwamen hierboven al aan bod; een eerlijkere werking, beter zicht op de noden van mensen, het sterker maken van mensen, protest tegen het feit dat noodhulp nodig is.

Tot slot

Het Netwerk tegen Armoede ziet initiatieven als sociale kruideniers, 1-euromaaltijden op school... enkel als een tijdelijke en/of aanvullende maatregel in de strijd tegen armoede. Zo'n tijdelijke actie of maatregel kan echter wél een inrijpoort zijn van waaruit meer structurele oplossingen kunnen groeien. Het is belangrijk dat consumenten en bedrijven weten dat er ook andere, meer structurele manieren bestaan om een bijdrage te leveren. Organisaties zoals de verenigingen waar armen het woord nemen binden de strijd tegen armoede aan door onder andere aan beleidswerk te doen. Een structurele aanpak van armoede is echter noodzakelijk: menswaardige inkomens, duurzaam werk, degelijke betaalbare huisvesting, gelijke onderwijskansen ...

'Eerst klopt de school je portemonnee leeg, en dan gaan ze eens iets 'geven'. Ze kunnen beter ervoor zorgen dat mijn portemonnee niet zo leeg is!'